

УДК 796.86-056.26: 616-089.873
DOI <https://doi.org/10.26661/2663-5925-2022-1-08>

ЗАСТОСУВАННЯ УКОЛІВ ПІДВИЩЕНОЇ СКЛАДНОСТІ У СУЧАСНОМУ ПАРАОЛІМПІЙСЬКОМУ ФЕХТУВАННІ НА РАПІРАХ

Мадяр-Фазекаш Е. О.

*старший викладач кафедри фізичного виховання
Ужгородський національний університет
вул. Івана Франка, 6, Ужгород, Україна
orcid.org/0000-0002-8310-0423
madyar.fazekash@gmail.com*

Ключові слова: фехтування
на візках, техніка, рапіра,
укол.

У статті описано змагальну діяльність фехтувальників-рапіристів в параолімпійському спорті, де визначали застосування уколів підвищеної складності. Систематизовано дані літератури відносно техніко-тактичних дій фехтувальників-рапіристів на візках. Предметом дослідження є застосування уколів підвищеної складності в змагальній діяльності фехтувальників-рапіристів на візках. **Мета дослідження** – аналіз результативності ведення бою фехтувальників-рапіристів високої кваліфікації у сучасному параолімпійському фехтуванні на рапірах уколами підвищеної складності. **Матеріали і методи.** У педагогічному дослідженні взяли участь 28 фехтувальників-рапіристів на візках високої кваліфікації (жінок-рапіристів – 12 осіб), (чоловіків-рапіристів – 16 осіб). Експертами було проаналізовано 58 поєдинків протягом 2021 року на Чемпіонаті світу та Етапі Кубка Світу в Польщі та Паралімпійських Іграх у Токіо. **Результати роботи.** Для ефективного завершення змагального поєдинку параолімпійців на візках повинно знаходитись на високому рівні швидкість, точність і реакція, бути напористим при виконанні техніко-тактичних дій, ефективність яких залежить від здібностей фехтувальника-рапіриста оцінювати ситуацію, яка виникла в ході виконання рухів, і вносити при виконанні прийомів необхідні зміни для досягнення запланованого і максимального результату. Тому спортсмен повинен виконувати не тільки атакуючі дії, але і за мінімальний час оцінити ситуацію і прийняти єдине правильне рішення. **Висновки.** Отримано результати педагогічного спостереження висококваліфікованих фехтувальників-рапіристів на візках, де найвищий показник в змагальній діяльності з уколами підвищеної складності як у чоловіків-рапіристів, так і жінок-рапіристів, найвищий у захисно-відповідних діях – 75,4% і, відповідно, 81,5%. Решта показників за результативністю були дещо нижчими у чоловіків-рапіристів в атаках – 65,2%, ремізи – 58%, і найнижчий показник в контратаках – 44,1%. У жінок-рапіристів була такаж тенденція, де за результативністю в атаках – 57,8%, ремізи – 55,1%, і найнижчий показник в контратаках – 40,5%.

APPLICATION OF INCREASED COMPLEXITY INJECTIONS IN MODERN PARALYMPIC FENCING ON RAPIERS

Madyar-Fazekash E. O.

Senior Lecturer at the Department of Physical Education

Uzhhorod National University

Ivana Franka str., 6, Uzhhorod, Ukraine

orcid.org/0000-0002-8310-0423

madyar.fazekash@gmail.com

Key words: *wheelchair fencing, equipment, foil, pricks.*

The article describes the competitive activities of rapier fencers in Paralympic sports, where the use of high-complexity injections was determined. The data of the literature on technical and tactical actions of fencers-rapiers on carts are systematized. **The subject** of the research is the use of injections of increased complexity in the competitive activities of fencers-rapiers on wheelchairs. The purpose of the study is to analyze the effectiveness of the fight of fencers – rapiers of high qualification in modern Paralympic fencing on rapiers with injections of increased complexity. **Materials and methods.** The pedagogical research was attended by 28 fencers-rapiers in highly qualified carts (women-rapiers – 12 people), (men-rapiers – 16 people). Experts analyzed 58 matches during 2021 at the World Cup and World Cup in Poland and the Paralympic Games in Tokyo. **Results of work.** To effectively complete the competition of Paralympians in wheelchairs must be at a high level of speed, accuracy and reaction, be assertive in performing technical and tactical actions, the effectiveness of which depends on the ability of the fencer-rapier to assess the situation during the movement and make necessary changes to achieve the planned and maximum result. Therefore, the athlete must perform not only attacking actions, but also in the minimum time to assess the situation and make the only right decision. **Conclusions.** According to the results of pedagogical observation of highly qualified rapier fencers in wheelchairs, where the highest rate in competitive activities with injections of increased complexity for both male rapiers and women rapiers is the highest in protective and appropriate actions – 75.4% and 81.5%, respectively. Accordingly, the rest of the performance indicators were slightly lower for male rapiers in attacks – 65.2%, draws – 58% and the lowest in counterattacks – 44.1%. Women rapiers also had a tendency where the effectiveness in attacks – 57.8%, draws – 55.1% and the lowest in counterattacks – 40.5%.

Постановка проблеми. Насьогодні фехтування стало популярним у всьому світі через заняття ним людей з обмеженими фізичними можливостями. Для інвалідів – це один з небагатьох видів спортивного однокорства, який супроводжується високим рівнем емоційного, інтелектуального та фізичного напруження, який має ще й додаткове соціально-психологічне значення [6; 14; 15].

Спортивний результат, як основний продукт змагальної діяльності, залежить від багатьох чинників, основними з яких є матеріально-технічні, змагальні умови тощо [7; 8; 10; 11].

Сьогодні фехтування на візках характеризують високою конкуренцією на всіх видах зброї. Для того, щоб спортсмени були конкурентно спроможними, необхідно враховувати сучасні тенденції розвитку в параолімпійському фехтуванні та

постійно вдосконалювати навчально-тренувальний процес [1; 2; 5].

Проблемна ситуація дослідження визначається тим, що для досягнення результативності змагальної діяльності фехтувальників-рапіристів високої кваліфікації на візках, з одного боку, необхідно застосування уколів підвищеної складності в складі засобів ведення бою для ефективного подолання організованих суперником захистів, а з іншого – бачимо недостатній рівень науково-методичного обґрунтування для їх якісного освоєння [5; 6; 9].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Відомо [3; 4; 10], що змагання фехтувальників на візках входили до програми Параолімпійських ігор. Щорічно проводяться чемпіонати та Кубки країни, Європи і світу. Офіційно міжнародні зма-

гання відбуваються систематично 7-8 разів на рік. У них беруть участь понад 20 країн світу. Проведення міжнародних змагань відбувається за регламентом прийнятим Міжнародним комітетом фехтування на візках (IWFC) і затвердженим Міжнародною Сток-Мандевільською федерацією спорту на візках (ISMWSF) [6; 12; 13].

Техніка уколів чітко описана багатьма авторами [5; 6; 7; 9], де зазвичай виділяють кілька різновидів техніки нанесення уколів прямо: без з'єднання, ковзаючи по зброї супротивника, з опозицією, з батманом. Описано техніку виконання, а також тривалість переводу, які можуть змінюватися [1]. Чим ближча дистанція, тим швидше має бути рух вістря до цілі.

Тишлер Д.А., Белкіна Е.Б. [9] вважають, що в закриті сектори бойової поверхні можна колоти у випадку, якщо спеціально створити у момент уколу кут між рапірою і зап'ястям озброєної руки. Ззначаємо, що можна, наприклад, завдати укол супернику, який володіє 6-им з'єднанням, забравши гарду своєї рапіри в момент уколу вліво. Кут, що утворився, дозволить нанести укол супернику, закритому в 6-ій позиції, без виведення його зброї з неї. Створюючи кут праворуч, можна вколоти суперника, закритого в 4-ій позиції. Однак, якщо згадувати такого роду уколу, як видно з описаного, то вони носять одиничний характер і не містять детального опрацювання техніки їх виконання.

Мета дослідження – аналіз результативності ведення бою фехтувальників-рапіристів високої кваліфікації у сучасному параолімпійському фехтуванні на рапірах уколами підвищеної складності.

Методи дослідження. Теоретичний аналіз і узагальнення літературних джерел, педагогічне спостереження, методи математичної статистики.

Виклад основного матеріалу. Фехтування на візках відрізняється від класичного фехтування тим, що має фіксовану дистанцію. Спортсмени можуть її змінювати за допомогою нахилу тулуба вперед чи назад. Більшість дій виконують на близькій дистанції [5; 6].

Укол з переводом виконують обведенням клинка рапіри супротивника навколо гарди і застосовують в тих випадках, коли зброя та рука

супротивника заважають завдати йому укол прямо. У момент уколу клинок є продовженням витягнутої озброєної руки, що становить майже пряму лінію. Положення кисті сушіноване, без зайвої напруги. Переводи можуть виконувати і зі значною зміною кута в променево-зап'ястковому суглобі, а також пронацією кисті, відхиленням від типового кінцевого положення всієї руки за горизонталлю, з меншим або більшим рухом вістря за амплітудою [5; 6].

У всіх різновидах уколу рух, що здійснюють пальцями (переважно вказівним, середнім і великим) та в променево-зап'ястковому суглобі на фоні витягування озброєної руки вперед, починається з направлення вістря клинка в ціль. Спортсмен робить акцент на тому, щоб рука випрямлялася без напруги, а фехтувальник постійно відчував напрям вістря, намагаючись зробити точний укол в ціль [5; 6; 7; 9]. У момент уколу рукоятку рапіри пальці мають активно стискати [1].

У момент нанесення уколу озброєна рука разом з клинком повинна створити приблизно одну лінію, що проходить через точку дотику вістря з площею, яку вражають, гарди і плече спортсмена [1]. Науковець В.А. Аркадьєв [2] підкреслює, що ця пряма лінія буде нахилена вниз при уколах у нижні сектори та майже горизонтально при уколах у верхні сектори. При уколі трапецієподібний м'яз повинен бути розслаблений, а кисть озброєної руки злегка закріплена, оскільки повне розслаблення пальців у момент уколу призводить до збільшення кількості промахів.

Для аналізу застосування у сучасному фехтуванні на візках уколів підвищеної складності ми вивчили відеозаписи поєдинків фехтувальників-рапіристів високої кваліфікації протягом 2021 року на Чемпіонаті світу та Етапі Кубка Світу в Польщі та Параолімпійських Іграх у Токіо. Проаналізовано 58 поєдинків.

У таблиці 1 проаналізовано змагальну діяльність висококваліфікованими фехтувальниками-рапіристами на візках, де показник результативності є найвищим в чоловіків-рапіристів у захисно-відповідних діях – 75,4%, в атаках – 65,2%, ремізи – 58% і найнижчий показник в контратаках – 44,1.

Таблиця 1

Показники результативності основних різновидів засобів ведення бою висококваліфікованими фехтувальниками-рапіристами на візках

Техніко-тактичні дії	V (%) Об'єм	R (%) Результативність	Уколи підвищеної складності	
			УПС (%)	УПС/R (%) Результативність
Атаки	50,1	27	18,4	65,2
Захисно-відповідні дії	27,5	23,7	25,4	75,4
Контратаки	14,4	21,8	9,3	44,1
Ремізи	7,8	25,7	17,1	58,0

Таблиця 2

Показники результативності засобів ведення бою висококваліфікованими фехтувальниками-рапіристами на візках

Техніко-тактичні дії	V (%) Об'єм	R (%) Результативність	Уколи підвищеної складності	
			УПС (%)	УПС/R (%) Результативність
Атаки	44,0	28,0	11,1	57,8
Захисно-відповідні дії	39,7	32,2	15,8	81,5
Контратаки	11,4	24,5	7,5	40,5
Ремізи	4,8	31,0	12,5	55,1

Таблиця 3

Показники застосування уколів підвищеної складності висококваліфікованими фехтувальниками-рапіристами на візках

Техніко-тактичні дії	Китай		Україна	
	УПС (%)	УПС/R(%)	УПС (%)	УПС/R(%)
Атаки	18,8	69,7	13,4	31,4
Захисно-відповідні дії	24,6	81,2	21,5	32,5
Контратаки	10,1	63,1	7,5	29,1
Ремізи	11,2	79,4	8,2	34,6

За результатами змагальної діяльності у жінок-рапіристок спостерігається така сама тенденція, як у чоловіків-рапіристок на візках, де показник результативності найвищий був у захисно-відповідних діях -81,5%, а найнижчий в контратаках -40,5% (табл. 2).

Отримані дані свідчать, що уколи підвищеної складності займають значне місце в загальному складі бойових комбінацій, а їх результативність вища незалежно від виду бойових дій (атакуючі, захисно-відповідні, контратак або ремізів) у чоловіків (25,4% табл. 1) і у жінок (15,8% табл. 2).

Очевидно також, що особливо велика ефективність уколів підвищеної складності – при використанні захисно-відповідних дій. Цікавим є співвідношення бойових дій із застосуванням уколів підвищеної складності і без них у спортсменів збірної Китаю, які є визнаними лідерами у цьому виді фехтування, та України (табл. 3).

Отримані результати демонструють, що спортсмени збірної команди України та Китаю ефективно використовують уколи підвищеної складності. Проте команда України поступається

у цьому компоненті спортсменам збірної Китаю, які є чемпіонами Паралімпійських ігор у Токіо (2021) та Кубку світу (2021). Особливо велика різниця щодо атакуючих дій (Китай – 18,8%, Україна – 13,4%) та ремізів (Китай – 11,2, Україна – 8,2%).

Висновки. За результатами педагогічного спостереження висококваліфікованих фехтувальників-рапіристок на візках найвищий показник у змагальній діяльності з уколами підвищеної складності як у чоловіків-рапіристок, так і жінок-рапіристок найвищий у захисно-відповідних діях – 75,4% і, відповідно, 81,5%. Решта показників за результативністю були дещо нижчими у чоловіків-рапіристок в атаках – 65,2%, ремізи – 58%, і найнижчий показник в контратаках – 44,1%. У жінок-рапіристок була така ж тенденція, де за результативністю в атаках – 57,8%, ремізи – 55,1%, і найнижчий показник в контратаках – 40,5%.

Подальший напрямок досліджень полягає в розробці програми для вдосконалення техніки уколів підвищеної складності, що сприятиме підвищенню результативності виступу українських спортсменів на міжнародній арені.

ЛІТЕРАТУРА

1. Андриевский В.А., Келлер В.С., Мидлер М.П., Сайчук Л.В., Тышлер Д.А. Техническая подготовка. Фехтование : учебное пособие для тренеров. Москва : Физкультура и спорт, 1954. С. 73–255.
2. Аркадьё В.А. Фехтование на рапирах. Москва : Физкультура и спорт, 1956. 161 с.
3. Бріскін Ю.А. Теоретико-методичні основи інваспорту. Львів : Кварт, 2005. 355 с.
4. Бріскін Ю.А. Спорт інвалідів у міжнародному олімпійському русі. Львів : Край, 2006. 346 с.
5. Бусол В, Семенюк О. Особливості арсеналу бойових дій неповносправних фехтувальників-шпажистів. *Молода спортивна наука України*: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 8: У 4-х т. Львів : НВФ «Українські технології», 2004. Т. 1. 470 с.
6. Бусол В.А., Семенюк О. Особливості змагальної діяльності неповносправних фехтувальників. *Молода спортивна наука України*: зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. Вип. 8: У 4-х т. Львів : НВФ «Українські технології», 2003. Т. 1. 324 с.

7. Молчанов Б.В. Терминология спортивного фехтования (рапира) Екатеринбург : [б. и.], 2004. 63 с.
8. Тышлер Д.А. Построение подготовки квалифицированных спортсменов. Фехтование : учебник / под ред. Д.А. Тышлера. Москва : *Физкультура, образование и наука*, 1977. С. 174–192.
9. Тишлер Д.А., Белкина Е.Б. Фехтование на колясках. *Содержание и методики тренировки*. Москва : Человек, 2010. 144 с.
10. Платонов В.Н. Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте. Киев : 1997. С. 459–470.
11. Платонов В.Н. Система подготовки спортсменов в олимпийском спорте. *Общая теория и ее практические приложения*. Киев : Олимпийская литература, 2004. С. 763–786.
12. Фехтование: Правила соревнований. Москва : Терра Спорт, 1999. 160 с.
13. Фехтування для тих, хто сидить у візку. *Правила змагань IWFC* / Уклад А.С. Вовканич. Львів, 1999.
14. Zbfgniew Czajkowski. Pierwszy etap skolenia sportowego. Katowice, 1995.
15. Zbigniew Czajkowski. Szermierka jest dobra wszystkim dla wszystkich. *Mistrzostw Europa w szermierce na wozkach*. Warszawa, 1999.

REFERENCES

1. Andriyevskiy V.A., Keller V.S., Midler M.P., Saychuk L.V., Tyshler D.A. (1954) Tekhnicheskaya podgotovka [Technical training]. Fekhtovaniye : uchebnoe posobiye dlya trenerov. M. : *Fizkultura i sport*. 1954. S. 73-255.
2. Arkade V.A. (1956). Fekhtovaniye na rapirakh [Foil fencing]. M. : *Fizkultura i sport*. 1956. – 161 s.
3. Briskin Yu.A. (2005). Teoretyko-metodychni osnovy invasportu [Theoretical and methodological foundations of invasport]. L.: Kwart, 2005. 355 s.
4. Briskin Yu.A. (2006). Sport invalidiv u mizhnarodnomu olimpiiskomu pyci [Sports for the disabled in the International Olympic]. Lviv: Krai, 2006. 346 s.
5. Busol V, Semeniuk O. (2004). Osoblyvosti arsenalu boiovykh dii nepovnospravnykh fektuvalnykiv-shpazhystiv [Features of the arsenal of combat operations of disabled swordsmen]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*: 36. Nauk. Ppats z haluzi fizychnoi kultury ta sportu. Vyp. 8: U 4-kh t. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii», 2004. T. 1. 470 s.
6. Busol V.A., Semeniuk O. (2003). Osoblyvosti zmahalnoi diialnosti nepovnospravnykh fektuvalnykiv [Features of competitive activity of disabled fencers]. *Moloda sportyvna nauka Ukrainy*: 36. Nauk. Prats z haluzi fizychnoi kultury ta sportu. Vyp. 8: U 4-kh t. Lviv: NVF «Ukrainski tekhnolohii». 2003. T. 1. 324 s.
7. Molchanov B.V. (2004). Terminologiya sportivnogo fektovaniya (rapira) [Terminology of sport fencing (rapier)] Екатеринбург : [б. и.]. 2004. 63 с.
8. Tyshler D.A. (1977). Postroeniye podgotovki kvalifitsirovannykh sportsmenov [Building the training of qualified athletes]. Fekhtovaniye : uchebnyk / pod red. D.A. Tyshlera. M. : *Fizkultura. obrazovaniye i nauka*. 1977. S. 174-192.
9. Tishler D.A., Belkina E.B. (2010). Fekhtovaniye na kolyaskakh [Wheelchair fencing]. *Soderzhaniye i metodiki trenirovki*. M.: Chelovek. 2010. 144 s.
10. Platonov V.N. (1997). Obshchaya teoriya podgotovki sportsmenov v olimpiyskom sporте. K.: 1997. S. 459–470.
11. Platonov V.N. (2004). Sistema podgotovki sportsmenov v olimpiyskom sporте [General theory of training athletes in Olympic sports]. *Obshchaya teoriya i ee prakticheskiye prilozheniya*. K.: Olimpiyskaya literatura. 2004. S. 763-786.
12. Fekhtovaniye [Fencing]: Pravila sorevnovaniy. M.: Teppa. Sport. 1999. 160 s.
13. Fekhtuvannia dlia tykh, khto sydyt u vizku [Fencing for those who sit in a wheelchair]. *Pravyla zmahan IWFC* / Uklad A.S. Vovkanych. Lviv. 1999.
14. Zbfgniew Tchaikovsky (1995) The first stage of sports training [The first stage of sports training]. Katowice. 1995.
15. Zbigniew Czajkowski. (1999). Fencing is good for everyone [Fencing is good for everyone]. *Master Europe in fencing on wagons*. Warsaw. 1999.